

MATERIAŁ INFORMACYJNY

WARUNKOWOŚĆ
NORMY (GAEC) I WYMOGI (SMR)
W RAMACH WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ
W PERSPEKTYWIE 2023-2027

UWAGA: Niniejszy materiał ma charakter wyłącznie informacyjny i nie zastępuje prawa obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej. Treść materiału nie może być podstawą do jakichkolwiek roszczeń prawnych.

Informacje zawarte w materiale są zgodne ze stanem prawnym obowiązującym na dzień publikacji. Mogą one ulec zmianie w wyniku nowelizacji przepisów prawa. Informacje o zmianach i aktualizacjach publikowane są na stronie MRiRW.

Zeskanuj kod QR, aby dowiedzieć się więcej

Wydanie drugie

Warszawa, listopad 2024 r.

Spis treści

WPROWADZENIE	4
CO OBEJMUJE WARUNKOWOŚĆ?	4
GDZIE SZUKAĆ INFORMACJI O WARUNKOWOŚCI?	5
JAKIE PODMIOTY SĄ UPRAWNIONE DO KONTROLI WARUNKOWOŚCI?	5
KARY ZA NIEPRZESTRZEGANIE WARUNKOWOŚCI	5
CZYM SKUTKUJE NIEPRZESTRZEGANIE WARUNKOWOŚCI?	5
TYPY NARUSZEŃ I RODZAJE NIEZGODNOŚCI W RAMACH WARUNKOWOŚCI	6
NORMY GAEC	7
WYKAZ NORM GAEC	8
<i>Norma GAEC 1 - Utrzymywanie trwałych użytków zielonych (TUZ) w oparciu o udział powierzchni TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) na poziomie krajowym .....</i>	<i>8</i>
<i>Norma GAEC 2 - Ochrona terenów podmokłych i torfowisk .....</i>	<i>9</i>
<i>Norma GAEC 3 - Zakaz wypalania użytków rolnych .....</i>	<i>9</i>
<i>Norma GAEC 4 - Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych .....</i>	<i>9</i>
<i>Norma GAEC 5 - Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu .....</i>	<i>10</i>
<i>Norma GAEC 6 - Minimalna pokrywa glebowa w najwrażliwszych okresach .....</i>	<i>10</i>
<i>Norma GAEC 7 - Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych - dotyczy gospodarstw powyżej 10 ha gruntów ornych .....</i>	<i>11</i>
<i>Norma GAEC 8 - Zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie lęgowym ptaków .....</i>	<i>14</i>
<i>Norma GAEC 9 - Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako wrażliwe pod względem środowiskowym (cennych) na obszarach Natura 2000 .....</i>	<i>15</i>
WYMOGI SMR	15
<i>SMR 1 - Ramowa Dyrektywa Wodna - wymogi dotyczące kontroli pozwoleń .....</i>	<i>16</i>

<i>SMR 2 - Dyrektywa Azotanowa - ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego .....</i>	<i>16</i>
<i>SMR 3 - Ochrona dzikiego ptactwa .....</i>	<i>20</i>
<i>SMR 4 - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory .....</i>	<i>21</i>
<i>SMR 5 - Bezpieczeństwo żywności i pasz .....</i>	<i>21</i>
<i>SMR 6 - Zdrowie zwierząt .....</i>	<i>22</i>
<i>SMR 7 - Zdrowotność roślin .....</i>	<i>22</i>
<i>SMR 8 - Zrównoważone stosowanie pestycydów .....</i>	<i>22</i>
<i>SMR 9 - Dobrostan cieląt .....</i>	<i>24</i>
<i>SMR 10 - Dobrostan świń .....</i>	<i>24</i>
<i>SMR 11 - Dobrostan zwierząt hodowlanych .....</i>	<i>24</i>
LEGISLACJA DOTYCZĄCA WARUNKOWOŚCI W POLSCE	25

WPROWADZENIE

Rolnictwo i obszary wiejskie mają kluczowe znaczenie dla Europejskiego Zielonego Ładu, a Wspólna Polityka Rolna na lata 2023–2027 jest ważnym narzędziem realizacji założeń strategii „Od pola do stołu” i strategii na rzecz różnorodności biologicznej.

Obecny system „zielonej architektury” na lata 2023-2027 obejmuje wzajemnie uzupełniające się wymogi obowiązkowe oraz dodatkowe zachęty do stosowania praktyk rolniczych korzystnych dla środowiska i klimatu. Podstawowym elementem zielonej architektury jest **warunkowość**.

Warunkowość stanowi połączenie i wzmocnienie wymogów zasady wzajemnej zgodności oraz zazielenienia, które obowiązywały do 2022 r. Jest **obowiązkowa** dla rolnika wnioskującego m.in. o przyznanie płatności bezpośrednich. To również **baza** do określenia wymagań **dla dodatkowo płatnych, dobrowolnych działań** podejmowanych przez rolnika.

Warunkowość uzależnia otrzymanie pełnego wsparcia w ramach:

- ✓ płatności bezpośrednich (w tym ekoschematów),
- ✓ płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych,
- ✓ płatności ekologicznych,
- ✓ premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych oraz
- ✓ płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW),

od spełniania przez beneficjentów norm i wymogów warunkowości obejmujących obszar: klimat i środowisko, zdrowie publiczne, zdrowie roślin i dobrostan zwierząt.

Co obejmuje warunkowość?

Warunkowość obejmuje:

- **normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska** (*ang. Good Agricultural and Environmental Condition of Land*) – normy **GAEC** oraz
- **wymogi podstawowe w zakresie zarządzania** (*ang. Statutory Management Requirements*) – wymogi **SMR**,

które zostały określone w załączniku nr III do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115.

Gdzie szukać informacji o warunkowości?

Informacje o normach i wymogach warunkowości dostępne są na stronach internetowych: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (www.gov.pl/web/rolnictwo), Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (www.gov.pl/web/arimr), Centrum Doradztwa Rolniczego (www.cdr.gov.pl), a także bezpośrednio w biurach powiatowych i oddziałach regionalnych ARiMR oraz ośrodkach doradztwa rolniczego.

Jakie podmioty są uprawnione do kontroli warunkowości?

Organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie kontroli w zakresie warunkowości są: **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)** - w zakresie spełniania przez rolnika norm GAEC oraz wymogów dotyczących środowiska, zmiany klimatu, wody, gleby, różnorodności biologicznej i krajobrazu, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego oraz **Inspekcja Weterynaryjna (IW)** - w zakresie dobrostanu, zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego.

KARY ZA NIEPRZESTRZEGANIE WARUNKOWOŚCI

Czym skutkuje nieprzestrzeganie warunkowości?

W przypadku nieprzestrzegania norm i wymogów warunkowości konsekwencją jest odpowiednie **zmniejszenie** przyznawanych rolnikowi:

- płatności bezpośrednich (obejmujących również ekoschematy obszarowe i płatności dobrostanowe),
- płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych,
- płatności ekologicznych,
- premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych oraz
- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW).

Pamiętaj!

Zmniejszenie płatności co do zasady wynosi 3%, niemniej jednak poziom zmniejszenia zależy od rodzaju i skali naruszenia norm i wymogów.

Pamiętaj!

Gospodarstwa do 10 ha UR są zwolnione z kontroli i kar w zakresie warunkowości.

Typy naruszeń i rodzaje niezgodności w ramach warunkowości

Każde naruszenie stanowi niezgodność i jest oceniane pod kątem wagi stwierdzonej niezgodności w skali ocen punktowych (1, 3, 5) według trzech kryteriów:

- zasięgu,
- dotkliwości,
- trwałości.

Wymiar kar za nieprzestrzeganie norm i wymogów uzależniony jest od wielu czynników. Niemniej jednak niezgodności mogą wynikać z:

- zaniedbania rolnika – traktowane jako **nieumyślne działanie** rolnika,
- winy rolnika – rozumiane jako **działanie umyślne/celowe**.

W przypadku, gdy stwierdzona niezgodność wynika z zaniedbania ze strony rolnika (**niezgodność nieumyślna**) - obniżka ta będzie co do zasady stanowić 3% całkowitej kwoty płatności. W zależności od wagi stwierdzonych nieumyślnych niezgodności zmniejszenie płatności może zostać obniżone do 1% lub zwiększone do 5% całkowitej kwoty płatności, a w przypadku niezgodności stanowiącej bezpośrednie ryzyko dla zdrowia publicznego lub zdrowia zwierząt (**poważna niezgodność**) - nawet do 10% kwoty płatności.

Za **poważną niezgodność** uznaje się wypalanie użytków rolnych.

Jeżeli naruszenie odnoszące się do tego samego wymogu lub normy zostanie wykryte u rolnika jako **powtarzalna niezgodność**, to znaczy powtórzy się w ciągu trzech kolejnych lat kalendarzowych, to wówczas zmniejszenie płatności co do zasady wynosi 10% całkowitej kwoty płatności. Natomiast w przypadku, gdy **powtarzalność** naruszenia tej samej normy lub wymogu pojawi się po raz kolejny bez

podania przez rolnika uzasadnionego powodu, to wówczas traktowane jest to jako **niezgodność umyślna**. Niezgodność umyślną stanowi również celowe naruszenie norm i wymogów warunkowości.

Wówczas zmniejszenie płatności wynosi co najmniej 15%, ale ARiMR, jako Agencja Płatnicza, na podstawie oceny niezgodności może podjąć decyzję o zwiększeniu tego odsetka nawet do 100% całkowitej kwoty płatności.

W przypadku, gdy kwota zmniejszenia płatności jest równa lub mniejsza od równowartości 100 EUR, kary nie są naliczane. Rolnik jest powiadamiany o stwierdzeniu niezgodności i obowiązku podjęcia działania naprawczego. Stwierdzenie w czasie kontroli niezrealizowania zaleconego działania naprawczego spowoduje odpowiednie zmniejszenie płatności.

Niezgodność drobna to taka, dla której: zasięg, dotkliwość i trwałość oceniono w punktacji na 1 punkt w każdym z trzech kryteriów (1-1-1) czyli suma punktów w ramach oceny wagi według kryterium zasięgu, dotkliwości i trwałości, wynosi 3.

W przypadku stwierdzenia **drobnej niezgodności**, nie stosuje się kary administracyjnej, natomiast rolnik jest informowany o niezastosowaniu kary administracyjnej oraz o możliwych działaniach naprawczych mających na celu usunięcie stwierdzonych drobnych niezgodności.

Szczegółowe informacje dotyczące sposobu oceny naruszeń oraz naliczanych kar za nieprzestrzeganie norm i wymogów określone są w przepisach rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lipca 2023 r. w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności oraz procentowej wielkości kary administracyjnej w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom (Dz.U. 2023 poz. 1382 z późn. zm).

Normy GAEC

[Dotyczą wszystkich gospodarstw posiadających grunty rolne]

Celem norm Dobrej Kultury Rolnej jest właściwe zarządzanie glebą, przeciwdziałanie erozji gleby, ograniczanie degradacji substancji organicznej, przeciwdziałanie zmianom struktury gleby, zarządzanie zasobami wodnymi w rolnictwie i ochroną wody oraz **ukierunkowanie ich na wzmocnienie standardów w zakresie ochrony środowiska oraz zmiany klimatu**.

Wykaz norm GAEC

- **Norma GAEC 1** - Utrzymywanie trwałych użytków zielonych (TUZ) w oparciu o udział powierzchni TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) na poziomie krajowym
- **Norma GAEC 2** - Ochrona terenów podmokłych i torfowisk
- **Norma GAEC 3** - Zakaz wypalania użytków rolnych
- **Norma GAEC 4** - Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych
- **Norma GAEC 5** - Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu
- **Norma GAEC 6** - Minimalna pokrywa glebowa w najwrażliwszych okresach
- **Norma GAEC 7** - Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych
- **Norma GAEC 8** - Zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie lęgowym ptaków
- **Norma GAEC 9** - Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako wrażliwe pod względem środowiskowym (cennych) na obszarach Natura 2000

Norma GAEC 1 - Utrzymywanie trwałych użytków zielonych (TUZ) w oparciu o udział powierzchni TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) na poziomie krajowym

Udział TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) w skali całego kraju nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku referencyjnego 2018. Wskaźnik referencyjny za 2018 r. wynosi **18,33%**.

Gdy na poziomie kraju obszar TUZ zmniejszy się o więcej niż 5% w porównaniu do wskaźnika referencyjnego za 2018 r., przekształcanie TUZ będzie zabronione. Zacznie wówczas obowiązywać mechanizm przywracania powierzchni TUZ.

W ramach ww. mechanizmu, rolnicy, którzy przekształcili TUZ w grunty orne (GO), będą zobowiązani do przywrócenia określonego odsetka tych przekształconych TUZ lub ustanowienia TUZ na innym gruncie w swoim gospodarstwie. Przywrócenie TUZ będzie musiało nastąpić najpóźniej do dnia 31 maja następnego roku, a jeżeli rolnik składa wniosek o płatności bezpośrednio przed tym dniem, to wcześniej - do dnia złożenia tego wniosku.

Określenie zasad przywrócenia TUZ uregulowane zostanie odrębnymi przepisami.

Norma GAEC 2 - Ochrona terenów podmokłych i torfowisk

[Nowa norma, która będzie obowiązywać od 2025 r.]

Głównym celem normy jest ochrona gleb bogatych w węgiel na obszarze całego kraju.

Norma będzie obowiązywać od 1 stycznia 2025 r.

Rolnicy, w gospodarstwach których zostaną wyznaczone obszary podlegające ochronie w ramach normy GAEC 2, znajdą stosowne informacje w aplikacji eWniosekPlus.

Norma GAEC 3 - Zakaz wypalania użytków rolnych

Obowiązuje całkowity zakaz wypalania użytków rolnych. Dopuszcza się jedynie punktowe wypalanie roślin, części roślin lub resztek poźniwnych ze względów związanych ze zdrowiem roślin, jak również wynikające z zalecenia inspektora Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Norma GAEC 4 - Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych

Norma wprowadza **zakaz stosowania wszystkich nawozów oraz środków ochrony roślin** na użytkach rolnych położonych w odległości **do 3 m** od:

- brzegu jezior i innych niż jeziora zbiorników wodnych,
- brzegu cieków naturalnych,
- brzegu rowów, z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu,
- brzegu kanałów,
- ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo Wodne,
- obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Jest to dodatkowa norma w stosunku do wymogów określonych w Programie działań w zakresie dyrektywy azotanowej¹, w ramach

---

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz.U. z 2023 r. poz. 244).

których obowiązuje zakaz stosowania nawozów azotowych na gruntach rolnych w odległości wynoszącej 5, 10 lub 20 m w zależności od rodzaju cieku wodnego.

Pamiętaj!

Do nawozów zalicza się również produkty pofermentacyjne, to znaczy płynne lub stałe substancje organiczne powstające w wyniku procesu produkcji biogazu rolniczego, przeznaczone do rolniczego wykorzystania [w rozumieniu zapisów art. 2 ust. 1 pkt. 10b ustawy o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2023 r. poz. 569, z późn. zm.)].

Norma GAEC 5 - Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu

Norma GAEC 5 obowiązuje we wszystkich gospodarstwach, w których występują grunty orne położone na stokach o nachyleniu co najmniej 14%. Gruntów tych:

- nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymania redlin wzdłuż stoku,
- nie utrzymuje się jako ugór czarny w okresie jesienno-zimowym (tj. od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego).

Na gruntach ornych położonych na stokach o nachyleniu co najmniej 14%, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich oraz w sadach z drzewami owocowymi położonych na takich stokach, utrzymuje się okrywę roślinną lub ściółkę w międzyrzędziach.

Norma GAEC 6 - Minimalna pokrywa glebowa w najwrażliwszych okresach

[Norma zaktualizowana w 2024 r.]

Norma ma na celu uniknięcie pozostawiania gleby niepokrytej roślinnością w najbardziej newralgicznych okresach. Minimalna okrywa ma zabezpieczyć glebę przed erozją wodną, wietrzną oraz zapobiegać utracie węgla w glebie.

Okrywę ochronną gleby stanowią np.: trawy na gruntach ornych, międzyplony, wsiewki, rośliny bobowate drobnonasienne oraz ich mieszanki z trawami, ale również uprawy główne znajdujące się do 15 października na polu oraz samosiewy zebranej uprawy, pozostawienie ścierniska, grunty pokryte resztkami poźniowymi, mulcz.

Okrywę ochronną gleby utrzymuje się:

- na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornych wchodzących w skład gospodarstwa - od dnia zbioru plonu głównego do dnia 15 października (w okresie tym dopuszcza się również niezbędną przerwę na wykonanie zabiegów agrotechnicznych związanych z wysiewem kolejnej rośliny - nie dłuższą jednak niż 4 tygodnie),
- w międzyrzędziach - w sadach z drzewami owocowymi - od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego kolejnego roku.

Mulcz nie tylko chroni glebę przed erozją wodną i wietrzną, ale zabezpiecza również strukturę gruzełkową przed destrukcją. Spowalnia i zmniejsza spływ powierzchniowy wody oraz ułatwia jej wsiąkanie do gleby. Ogranicza również nagrzewanie się gleby i parowanie wody. Utrudnia kierowanie i wschody chwastów oraz aktywizuje życie mikroorganizmów glebowych i dżdżownic.

Mulczowanie rozumiane jest jako częściowe wymieszanie międzyplonu lub części roślin pozostałych po zbiorze plonu głównego (np. słomy) z powierzchniową warstwą gleby.

Norma GAEC 7 - Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych - dotyczy gospodarstw powyżej 10 ha gruntów ornych

[Norma zaktualizowana w 2024 r.]

Norma GAEC 7 ma przyczynić się do zachowania potencjału gleby.

Pamiętaj!

W 2023 r. obowiązywało odstępstwo od wdrożenia normy - zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 2022/1317 mającym na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego w obliczu wojny w Ukrainie.

Z obowiązku realizacji zmianowania i dywersyfikacji upraw wyłączone są gospodarstwa, w których:

- więcej niż 75% powierzchni gruntów ornych (GO) jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, lub ugorowanych, lub wykorzystywanych do uprawy roślin bobowatych, lub
- więcej niż 75% powierzchni użytków rolnych (UR) stanowią trwałe użytki zielone lub jest wykorzystywanych do produkcji traw, lub innych zielnych roślin pastewnych, lub

- jest prowadzona produkcja ekologiczna (wyłączenie dotyczy gruntów, na których jest prowadzona taka produkcja; wyłączenie jest prawem rolnika, a nie obowiązkiem).

Norma składa się z **dwóch** elementów (dywersyfikacja upraw oraz zmianowanie upraw), przy czym rolnik sam dokonuje wyboru, który z ww. elementów stosuje:

1. *Dywersyfikacja upraw:*

W przypadku gospodarstw:

- powyżej 10 ha do 30 ha gruntów ornych - zobowiązane są one do prowadzenia co najmniej 2 różnych upraw na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% w strukturze zasiewów,
- powyżej 30 ha gruntów ornych - zobowiązane są one do prowadzenia co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75%, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 95% w strukturze zasiewów.

2. *Zmianowanie upraw:*

W przypadku gospodarstw o powierzchni gruntów ornych powyżej 10 ha:

- na powierzchni co najmniej 40% tych gruntów ornych powinna być inna uprawa w plonie głównym niż uprawa, która była w plonie głównym w roku poprzednim,
- na powierzchni wszystkich gruntów ornych taka sama uprawa w plonie głównym nie może być dłużej niż 3 lata, przy czym przy ustalaniu tego warunku bierze się pod uwagę uprawę w plonie głównym prowadzoną nie wcześniej niż w 2023 r.

Zmianowanie upraw uznaje się za spełnione również wówczas, gdy:

➤ na danej powierzchni:

- w uprawę w plonie głównym zostanie wprowadzona wsiewka, która będzie utrzymana co najmniej do wysiewu kolejnej uprawy w plonie głównym lub co najmniej przez 8 tygodni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym wskazanego w rejestrze zabiegów agrotechnicznych, lub innych dokumentach, lub
- po zbiorze uprawy w plonie głównym zostanie wprowadzony:
  - międzyplon ozimy utworzony przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin, który tworzy okrywą roślinną co najmniej od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku, przy

czym po dniu 15 listopada dopuszcza się mulczowanie tych międzyplonów lub

- międzyplon ścierniskowy: (i) utworzony przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin w okresie od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia (ii) utrzymany co najmniej do dnia 15 października lub co najmniej przez 8 tygodni od dnia jego wysiewu wskazanego w rejestrze zabiegów agrotechnicznych, lub innych dokumentach

oraz

➤ rolnik:

- prowadzi na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na jej stronie internetowej rejestr zabiegów agrotechnicznych, który zawiera określone informacje lub
- posiada inne dokumenty w postaci papierowej lub elektronicznej zawierające informacje potwierdzające wprowadzenie i utrzymanie wsiewki, lub międzyplonu ozimego, lub ścierniskowego.

Rejestr zabiegów agrotechnicznych lub wspomniane inne dokumenty mają być przechowywane w gospodarstwie przez okres niezbędny do ustalenia spełnienia warunku zmianowania upraw.

Pamiętaj!

Zmianowanie upraw nie obowiązuje w przypadku gruntów ugorowanych oraz następujących upraw w plonie głównym:

- ✓ roślin bobowatych,
- ✓ traw lub innych zielnych roślin pastewnych,
- ✓ mieszanek roślin bobowatych drobnonasiennych z trawami,
- ✓ upraw wieloletnich,
- ✓ plantacji nasiennych kukurudzy - od 1 stycznia 2025 r.

Do celów zmianowania i dywersyfikacji upraw, **za uprawę** uznaje się:

- rodzaj roślin,
- formę jarą i ozimą tego samego rodzaju roślin,
- gatunek roślin z rodzin:
  - kapustowatych (Brassicaceae),
  - psiankowatych (Solanaceae),
  - dyniowatych (Cucurbitaceae),
- grunt ugorowany,
- trawy lub inne zielne rośliny pastewne.

Rodzina, rodzaj i gatunek roślin są określone zgodnie z klasyfikacją botaniczną. Definicja uprawy jest taka sama, jaka obowiązywała w zazielenieniu.

Na obszarze, na którym jednocześnie prowadzi się co najmniej dwie uprawy w oddzielnych rzędach, każdą z tych upraw uznaje się za oddzielną, jeżeli pokrywa ona co najmniej 25% tego obszaru, przy czym powierzchnię obszaru pokrytego oddzielnymi uprawami oblicza się, dzieląc powierzchnię tego obszaru przez liczbę upraw pokrywających co najmniej 25% tego obszaru, niezależnie od udziału danej uprawy na tym obszarze.

Obszary, na których w uprawę w plonie głównym wsiewa się drugą uprawę, uznaje się za obszary zajęte jedynie pod uprawę w plonie głównym.

Obszary, na których wysiewa się mieszankę nasion, uznaje się za oddzielne uprawy, jeżeli można ustalić, że gatunki roślin z różnych mieszanek nasion różnią się od siebie, a te różne mieszanki nasion nie są stosowane do uprawy traw lub innych zielnych roślin pastewnych.

Obszary, na których obok siebie są prowadzone odrębne uprawy, a każda z tych upraw zajmuje obszar o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha, uznaje się za obszary objęte jedną uprawą.

Pamiętaj!

Realizacja normy jest kontrolowana od 2024 r., oznacza to, że:

- ✓ od 2024 r. na powierzchni co najmniej 40% gruntów ornych w gospodarstwie, w porównaniu z rokiem poprzednim, prowadzona powinna być inna uprawa w plonie głównym,
- ✓ od 2026 r. taka sama uprawa w plonie głównym na tej samej powierzchni w ramach całego gospodarstwa nie może się powtórzyć po raz czwarty.

Norma GAEC 8 - Zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie lęgowym ptaków

[Norma zaktualizowana w 2024 r.]

Norma składa się z **dwóch** elementów:

1. Zachowanie elementów krajobrazu

Na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika **nie niszczy się** następujących **elementów krajobrazu**:

- drzew będących pomnikami przyrody, objętych ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody,
- rowów, których szerokość nie przekracza 2 m,
- oczek wodnych o powierzchni mniejszej niż 100 m².

2. Zakaz przycinania żywoptotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych

Na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika **nie przycina się drzew i żywoptotów** w okresie od dnia 15 kwietnia do dnia 31 lipca, z wyłączeniem:

- wierzb,
- drzew owocowych,
- gatunków drzew, których uprawa stanowi zagajnik o krótkiej rotacji.

Norma GAEC 9 - Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako wrażliwe pod względem środowiskowym (cennych) na obszarach Natura 2000

[Norma stanowi kontynuację wymogu zazielenienia]

Pamiętaj!

Nie przekształca się i nie zaoruje trwałych użytków zielonych (TUZ) wyznaczonych jako cenne w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym (Dz. U. poz. 488), a także obszarów ponownie przekształconych w TUZ cenny.

Rolnik, który wbrew zakazowi przekształcił lub zaorał TUZ cenne, jest obowiązany do ponownego przekształcenia tego obszaru w TUZ nie później niż do dnia 31 maja następnego roku, ale nie później niż do dnia złożenia wniosku.

Wymogi SMR

Obowiązujące w Polsce wymogi podstawowe w zakresie zarządzania odnoszą się do ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia roślin oraz dobrostanu zwierząt.

Wykaz wymogów SMR

- **SMR 1** - Ramowa Dyrektywa Wodna - wymogi dotyczące kontroli pozwoleń
- **SMR 2** - Dyrektywa Azotanowa - ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego
- **SMR 3** - Ochrona dzikiego ptactwa
- **SMR 4** - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory
- **SMR 5** - Bezpieczeństwo żywności i pasz
- **SMR 6** - Zdrowie zwierząt

- **SMR 7** - Zdrowotność roślin
- **SMR 8** - Zrównoważone stosowanie pestycydów
- **SMR 9** - Dobrostan cieląt
- **SMR 10** - Dobrostan świń
- **SMR 11** - Dobrostan zwierząt hodowlanych

SMR 1 - Ramowa Dyrektywa Wodna - wymogi dotyczące kontroli pozwoleń

Rolnicy zobowiązani są do uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na:

- usługę wodną obejmującą pobór wód powierzchniowych lub wód podziemnych do nawadniania gruntów, lub upraw, a także na potrzeby działalności rolniczej, w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ na dobę,
- rolnicze wykorzystanie ścieków, jeżeli ich łączna ilość jest większa niż 5 m³ na dobę.

SMR 2 - Dyrektywa Azotanowa - ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego

Rolnicy, którzy prowadzą produkcję rolną (w tym działy specjalne produkcji rolnej) oraz działalność, w której przechowywane są nawozy naturalne lub stosowane są nawozy zawierające azot - zobligowani są do przestrzegania wymagań **Programu działań** mających na celu **zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu**, który został wdrożony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. (Dz. U. 2023 r., poz. 244).

Program ten określa w szczególności warunki stosowania i przechowywania nawozów zawierających azot, sposoby nawożenia oraz zasady dokumentowania realizacji programu. Ustanawia także terminy stosowania nawozów zawierających w swym składzie azot.

Pamiętaj!

Do nawozów zalicza się również produkty pofermentacyjne, to znaczy płynne lub stałe substancje organiczne powstające w wyniku procesu produkcji biogazu rolniczego, przeznaczone do rolniczego wykorzystania [w rozumieniu zapisów art. 2 ust. 1 pkt. 10b ustawy o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2023 r. poz. 569, z późn. zm.)].

Wymogi SMR 2 dotyczą m.in.:

- **warunków przechowywania nawozów naturalnych** oraz postępowanie z odciekami w tym m.in.:
  - zapewnienia bezpiecznego dla środowiska przechowywania nawozów naturalnych wytwarzanych w gospodarstwie rolnym lub przyjętych od innego gospodarstwa rolnego przez okres, w którym nie jest możliwe ich rolnicze wykorzystanie. Wymaga to zapewnienia nieprzepuszczalnych powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych oraz pojemności przykrytych, w szczególności osłoną elastyczną lub osłoną pływającą, zbiorników na nawozy naturalne płynne, które powinny posiadać szczelne dno i ściany,
  - zapewnienia pojemności zbiorników na nawozy naturalne płynne umożliwiające ich przechowanie przez okres 6 miesięcy,
  - zapewnienia powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych umożliwiające ich przechowanie przez okres minimum 5 miesięcy,
  - w przypadku podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP - zapewnienia pojemności zbiorników na nawozy naturalne płynne umożliwiające ich przechowanie przez okres 4 miesięcy (nie dłużej niż do 31 grudnia 2024 r.).

Pamiętaj!

Podmioty prowadzące chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP muszą dostosować powierzchnię lub pojemność posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów określonych w Programie w terminie do dnia 31 grudnia 2024 r.

- przechowywania kiszonek w szczególności w silosach, rękawach foliowych, na płytach lub na podkładzie z folii, sieczki, słomy lub innego materiału, który pochłania odcieki oraz pod przykryciem foliowym,
  - zakazu przechowywania bezpośrednio na gruncie pomiotu ptasiego oraz kiszonek,
  - zasad czasowego przechowywania obornika bezpośrednio na gruntach rolnych przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy od dnia utworzenia przyzmy. Przy czym przyzma musi być zlokalizowana poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie o dopuszczalnym spadku do 3%, w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, morskiego pasa nadbrzeżnego i ujęć wód (jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów Prawo wodne). Czasowe przechowywanie obornika w tym samym miejscu na przyzmie nie może być wcześniejsze niż po upływie 3 lat od zakończenia uprzedniego przechowywania obornika,
  - nie przechowuje się nawozów na terenie o dużym nachyleniu, w odległości 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, ujęć wód czy morskiego pasa nadbrzeżnego, jeśli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne.
- **rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych**, w tym:
- zakazu stosowania nawozów na gruntach rolnych w odległości wynoszącej 5, 10, 20 m w zależności od rodzaju cieku wodnego oraz rodzaju nawozu.
- **okresów, terminów i warunków nawożenia**, w tym m.in.: zakazu stosowania nawozów na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub pokrytych śniegiem:
- terminy stosowania nawozów co do zasady wykazano w tabeli nr 2 Programu działań (w tabelach 4-5 doprecyzowano wykaz gmin i graniczny termin stosowania nawozów azotowych mineralnych i nawozów naturalnych płynnych na ich terenie).

Wprowadzono również możliwość elastycznego stosowania nawozów przed dniem 1 marca (w okresie od 1-go do ostatniego dnia lutego), jeżeli nastąpi „przejsie” średniej temperatury powietrza przez próg:

- 3°C w przypadku roślin zasianych jesienią, upraw trwałych, upraw wieloletnich i trwałych użytków zielonych,
- 5°C w przypadku pozostałych upraw.

Datę „przejścia” średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3°C i 5°C określa dla terenu powiatu Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowy Instytut Badawczy. Wykaz powiatów, na terenie których możliwe jest wcześniejsze rozpoczęcie wiosennego nawożenia, można znaleźć w serwisie Agrometeo IMGW - PIB.

Przejście przez próg danej temperatury to termin, w którym przez 5 dni następujących po sobie, każdego dnia, średnia dobowo temperatura powietrza przekroczyła 3°C lub termin, w którym przez pięć dni następujących po sobie, każdego dnia średnia dobowo temperatura powietrza przekroczyła 5°C,

- nie stosuje się nawożenia na gruntach odłogowanych. Jedynie przed planowanym zakończeniem odłogowania dopuszcza się zastosowanie nawozów jesienią.
- **sposobu dawkowania nawozów:**
  - roczna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo - max 170 kg N w czystym składniku/ha użytków rolnych,
  - dopuszczalna dawka N w wieloskładnikowych nawozach mineralnych dla zakładanych upraw jesienią po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach - nie może przekroczyć 30 kg N/ha,
  - na terenach o dużym nachyleniu dawki nawozów azotowych mineralnych należy rozdzielić tak, aby poszczególne dawki nie przekraczały 100 kg N/ha.
- **sposobu czyszczenia rozsiewaczy nawozów i sprzętu do aplikacji nawozów**
- **posiadania i przechowywania wymaganej dokumentacji:**
  - planu nawożenia azotem albo obliczeń maksymalnych dawek azotu. Dokumenty powinny być przechowywane przez rolnika przez 3 lata od dnia zakończenia nawożenia na podstawie tego planu lub wyliczonych max dawek,
  - ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem i przechowywania jej przez okres 3 lat,
  - umowy na podstawie której nawozy naturalne mogą być zbywane do bezpośredniego rolniczego wykorzystania,

która musi być zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W przypadku zbywania nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych, rolnik zbywający te nawozy jest zobowiązany do: obliczenia ilości nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych (wytwarzanych w gospodarstwie rolnym, przeznaczonych do zbycia), wyliczenia ilości N w nawozach lub produktach pofermentacyjnych oraz zapisania tych informacji w umowie,

- dla zakładanych upraw jesienią, po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach, w dokumentach, o których mowa w rozdziale 1.3 ust. 8 Programu działań muszą ewidencjonować: termin zbioru, datę stosowania nawozu, zastosowane nawozy i ich dawkę oraz termin siewu jesiennej uprawy,
- mapy lub szkicu działki, na których zaznaczona jest lokalizacja przyzmy z obornikiem czasowo przechowywanego bezpośrednio na gruntach rolnych oraz daty jej założenia. Czas przechowywania mapy/szkicu działki musi obejmować okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika.

SMR 3 - Ochrona dzikiego ptactwa

Dotyczy rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część są położone na obszarze Natura 2000.

Na obszarach Natura 2000 zabrania się podejmowania działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami znacząco **negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.**

Pamiętaj!

Rolnik posiadający gospodarstwo rolne lub jego część na obszarze NATURA 2000 musi przestrzegać wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) albo planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym gatunków ptaków objętych ochroną.

Na terenie całego kraju przestrzega się m.in. zakazu niszczenia siedlisk i ostoi będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania ptaków.

SMR 4 - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

Dotyczy rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część są położone na obszarze Natura 2000.

Pamiętaj!

Rolnik posiadający gospodarstwo rolne lub jego część na obszarze NATURA 2000 musi przestrzegać wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) albo planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym siedlisk przyrodniczych.

SMR 5 - Bezpieczeństwo żywności i pasz

Rolników obowiązują m.in. wymogi mające na celu zapewnienie, że wprowadzana na rynek żywność jest bezpieczna dla ludzi, a pasza jest bezpieczna dla zwierząt.

Wymogi SMR 5 dotyczą m.in.:

- zasad przechowywania żywności i pasz,
- prowadzenia odpowiedniej dokumentacji dotyczącej m.in.: rodzaju i pochodzenia pasz, produktów leczniczych podawanych zwierzętom oraz stosowania środków ochrony roślin i preparatów biobójczych,
- w przypadku m.in. hodowli zwierząt i wytwarzania produktów podstawowych pochodzenia zwierzęcego - dotyczące zapobiegania występowaniu i rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych przenoszonych na ludzi wraz z żywnością pochodzenia zwierzęcego.

Pamiętaj!

Rolnikowi nie wolno:

- ✓ wprowadzać do obrotu jako żywność lub pasza,
- ✓ podawać zwierzętom, produktów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego lub ich części spożywanych w stanie świeżym, przetworzonym i/lub wchodzących w skład żywności lub paszy, w których lub na powierzchni których mogą być obecne pozostałości pestycydów przekraczające największe dopuszczalne poziomy (NDP).

SMR 6 - Zdrowie zwierząt

Rolników obowiązuje zakaz m.in.:

- stosowania i podawania zwierzętom w gospodarstwach hodowlanych związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i β -agonistycznym,
- umieszczania na rynku, uboju i przetwarzania mięsa zwierząt, w których organizmach znajdują się lub u których wykryto ww. substancje,
- posiadania i przechowywania w gospodarstwie produktów leczniczych weterynaryjnych zawierających ww. zabronione substancje.

Zgodnie z prawem farmaceutycznym - rolnik musi przechowywać dokumentację leczenia zwierząt przez 5 lat od daty dokonania w niej ostatniego wpisu.

SMR 7 - Zdrowotność roślin

Rolnicy są zobowiązani do przestrzegania wymogów w obszarze zdrowia publicznego i zdrowia roślin, dotyczących w szczególności stosowania środków ochrony roślin:

- wyłącznie dopuszczonych do obrotu,
- zgodnie z etykietą,
- sprzętem sprawnym technicznie,
- przez osobę przeszkoloną.

Rolnik ma także obowiązek prowadzenia ewidencji zabiegów stosowania środków ochrony roślin.

SMR 8 - Zrównoważone stosowanie pestycydów

Na terenie całego kraju rolników obowiązują wymogi dotyczące zrównoważonego stosowania pestycydów.

Pamiętaj!

Rolnik, który wykonuje zabieg z zastosowaniem środkiem ochrony roślin (śór) przeznaczonym do profesjonalnego stosowania:

- ✓ musi posiadać zaświadczenie odbycia szkolenia w zakresie stosowania śór w Polsce *lub*
- ✓ musi posiadać zaświadczenie odbycia szkolenia w zakresie doradztwa dotyczącego śór lub w zakresie integrowanej produkcji rolnej, *lub*
- ✓ może mieć ukończone - nie wcześniej niż przed upływem 5 lat przed zastosowaniem śór - szkolenie wymagane dla użytkowników profesjonalnych w innym państwie członkowskim UE *lub*
- ✓ posiada uprawnienia uzyskane na podstawie art. 64 ust. 4, 5, 7 i 8 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2023 r. poz. 340 z późn. zm.).

Dodatkowo rolnicy zobowiązani są m.in. do:

- używania sprzętu sprawnego technicznie i skalibrowanego do prawidłowego stosowania śór,
- przechowywania i unieszkodliwiania śór w sposób zgodny z etykietą i bezpieczny,
- postępowania z opakowaniami zgodnie z etykietą (opakowania nie mogą być używane ponownie),
- sporządzania i użytkowania sporządzonej cieczy w sposób ograniczający ryzyko skażenia wód powierzchniowych i podziemnych oraz gruntu,
- ograniczenia ryzyka skażenia wód powierzchniowych i podziemnych oraz zachowania odległości nie mniejszej niż 30 m od studni, ujęć wody oraz zbiorników i cieków wodnych - podczas przeprowadzania czyszczenia sprzętu do stosowania śór.

Na terenie parku narodowego lub rezerwatu przyrody, którego obszar pokrywa się z obszarem Natura 2000: **nie wolno stosować chemicznych i biologicznych śór** z wyłączeniem obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystania.

Na obszarze Natura 2000: przestrzega się wymagań obligatoryjnych wynikających z PZO albo PO w zakresie dotyczącym stosowania śór.

Na obszarach chronionych, które zostały wskazane w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, tj. obszarach:

- jednolitych części wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody (na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi), na których

ustanowiono strefy ochronne ujęć wody lub obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych oraz

- przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków (dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie),

- przestrzega się wymagań dotyczących stosowania środków ochrony roślin.

SMR 9 - Dobrostan cieląt

Rolników obowiązują wymogi dotyczące ochrony cieląt do 6 miesiąca życia, które wynikają z dyrektywy dotyczącej ochrony cieląt. Wymogi te dotyczą m.in. warunków utrzymania cieląt i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

SMR 10 - Dobrostan świń

Rolników obowiązują wymogi dotyczące ochrony świń. Minimalne warunki ochrony świń uregulowane zostały oddzielną dyrektywą ustanawiającą minimalne normy ochrony świń. Wymogi te dotyczą m.in. warunków utrzymania świń i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

SMR 11 - Dobrostan zwierząt hodowlanych

Rolników obowiązują wymogi ochrony zwierząt hodowlanych dotyczące m.in. opieki nad zwierzętami zdrowymi oraz chorymi, a także warunków i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

Rolnik musi również przechowywać dokumentację weterynaryjną zwierząt gospodarskich oraz padłych zwierząt przez okres 3 lat.

Legislacja dotycząca warunkowości w Polsce

- ✓ Ustawa o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 z dnia 8 lutego 2023 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 261 z późn. zm.),
- ✓ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie norm oraz szczegółowych warunków ich stosowania (Dz. U. poz. 478 z późn. zm.),
- ✓ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2023 r. w sprawie wykazu wymogów podstawowych z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających przepisy Unii Europejskiej, w których określono te wymogi podstawowe (M. P. poz. 274),
- ✓ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie wskaźnika referencyjnego stosunku obszarów trwałych użytków zielonych do całkowitej powierzchni użytków rolnych (M. P. poz. 279),
- ✓ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym (Dz. U. poz. 488),
- ✓ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lipca 2023 r. w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności oraz procentowej wielkości kary administracyjnej w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom (Dz. U. poz. 1382 z późn. zm.),
- ✓ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie wymogów podstawowych, do których kontroli jest właściwy powiatowy lekarz weterynarii oraz rodzaju przeprowadzanych kontroli (Dz. U. poz. 476).